

Der kommer nogen!

Af provst emer. P K. Poulsen, Grenå.

Disse små artikler fra min hånd skal senere samles i en lille bog til børn, børnebørn og andre. Derfor er det absolut nødvendigt med et indslag om Hjelm Hede og alt deromkring.

Min lillebror Johannes mindede mig for nylig om noget, han huskede bedre end jeg. Når vi tre eller fire brødre, som var de yngste i den anseelige søskendeflok, strejfede rundt i skov og hede nord for Sevel omkring søerne, ikke mindst Flyndersø og Hjelm Hede, var det altid med stor spænding. Vi følte os langt uden for menneskebolig. Det var næsten ødemark og udørk.

Forleden læste jeg om hesten, der efter kyndiges udsagn i sig har et urinstinkt, der gør den vagtsom i nærheden af skoven. Ikke blot fordi gr ene vifter, og det suser fælt, men fordi Instinktet lever og siger: Om lidt kommer der nogen (måske en bjørn)! Jamen, når hesten har bevaret et sådant urinstinkt, har mennesket vel også, så derfor gik vi vagtsomt omkring. Ikke at vi hidkaldte det mystiske, tværtimod, og vi holdt os tæt til hinanden. Alle kendte vi jo da også det gamle udtryk om Rønbjerg rakkere og Kisom Kjeltringer, selvom vi trøstede os ved, at nu var det sognets fredeligste mennesker, der boede disse steder.

Så var: der jo også Flyndersø Fangekoloni. Beboerne herfra havde været med til at tilplante store områder, bl.a. Ludvig Schrøders Plantåge. Men nogle af dem huserede måske stadigvæk på egnen? Måske skjulte de sig stadig væk i skov eller krat, måske i en hule? Måske holdt de sommerferie på stedet? Fantasien var i orden. Når så spændingen og uhyggen var skruet tilpas i vejret, kom råbet, som vi næsten gik og ventede på: Der kommer nogen! Den, der råbte det, blev måske selv mest bange. Alle styrtede vi åndeløse af sted, lige til vi standsede og lo befriet. Endnu en gang havde vi reddet livet!

Forfatteren P. K. Hofmansen udgav i 1949 et lille skrift om Sevel sogn. Han havde sans for det særegne og spændende. Det hedder et sted: »Grimmebakkerne er gamle sandflugtsdannelse, og her var aldrig godt at færdes ved nattetide. Endnu hviler en sælsom stemning over stedet«. Ja, sådan er det.

Engang skulle jeg skrive om søerne og heden og svanerne og de ensomme og øde egne. Jeg kom ingen vegne. Bevægelse overvældede mig. Ved min side på studenterkursus sad en jyde med et lyst hoved. Han bemærkede måske min kvide. Jeg talte næsten aldrig med ham. Vi puklede med pensummet. For nogle år siden udgav Gyldendal et flot værk på 10 bind om Danmark. Jeg studsede, da jeg læste navnet på ham, der skrev om Vestjylland. Jo, det var Svend Gedergreen Bech, min sidekammerat fra studenterkursus. Alt det, jeg havde villet skrive om min hjemegn, havde han fået med og lidt mere til. Så ved jeg ikke, om der har været en slags overføring?

Han skriver om Hjerl Hansen, der i 1920 var finansminister i en uge. Ham, der stiftede Hjerl Fonden omkring 1931 og var medvirkende til at frede og opkøbe større områder af den skønne egn. Først og sidst vil han blive husket for Frilandsmuseet Hjerl Hede, men det behøver jeg ikke at skrive om her. Jeg vender mig igen til Svend Gedergreen Bach, der ikke, som vi andre, nøjedes med at traske. Han har set det hele lidt fra oven og skriver: »De to lange krumme søer

ser ud, som de er gjort af en kæmpe en dag, han ikke havde andet at tage sig til end at skrabe i jorden med en kroget pegefingertop nordfra og nedad; en lang, dyb flænge. Og da han forskrækket opdagede, at der kom vand, har han med alle fingrene forgæves klemt sammen om søranderne for at få lukket flængen igen. Derved de mange banker«. fortæller videre: "Omkring de store søer vrirler det med små søer og vandhuller, der kun kan stamme fra en isklump, der holdt pladsen, mens syndfloden gik hen over dem. De fik navne, som ikke fandtes på et kort. Jeppe Aakjær, der kendte egnens topografi og historie bedres end de fleste, nævner nogle stykker: Æ Tønd, Æ Skipp, Æ Fjerdingskar, navne fra bondens rummåls begreb".

Forfatteren nævner også Marie Bregendahl fra Fly. Hun skrev om Sødalsfolkene, som man roligt kan oversætte til Sevelfolkene. Cedergreen Bech citerer Marie Bregendahl for følgende ord: "I de skønne sommeraftener, når den synkende sol lueforyldte den bakkede egn, kunne Sødalen ligge hen i en blændende rigdom af farver. Og bagved de grønne enge lå søen og blinkede, spejlede himlens dybe blå og de hvide sommerskyer, de fjerlet viftede hen over".

Marie Bregendahl kendte også følelsen af uhygge og har vel på sine vandreture til tider set sig omkring - der kunne jo komme nogen! Hun skriver i Sødalsfolkene om klosterruinen: "Dens halvdunkle beliggenhed dernede underbakkerne, den sorte hede, der omgiver den. De skumle kløfter og de mange kæmpehøje og så derover på den vandskyllede holm bagved godset, de altid uhyggelige klosterruiner". I 1268 nævnes klosteret for første gang i nogle papirer. Lad os antage, at det er bygget i 1236. Så er der præcis 300 år til Reformationen i 1536. Reformationen var barsk, men dog ikke værre, end at nonneme fik lov at bo der, så længe de lystede.

Desværre fulgte megen råhed i Reformationens spor. Således var der røveriske overfald tre gange på halvandet år. Da har nonnerne nok med ængstelige blikke morgen. og aften set ud over sletterne og tænkt: Mon der kommer nogen? Klosterets lensmand Iver Juel ville forhindre disse overfald og gik i gang med at bygge voldgrave. Mens det stod på, kom Christian den Tredje forbi. Det var i 1540'erne. Kort efter solgte kongen hele herligheden til samme Iver Juel, og Stubberkloster blev til Stubbergård. Nu er stedet ubeboet og har været det siden ca. 1750. Omkring 1850 opførtes Ny Stubbergaard nærmere Sevel.

Men turisterne strømmer til. I sommertiden især. De går og drømmer og fantaserer og håber, noget eller nogen vil dukke op! Ikke mindst det arkivmateriale med 300 års spændende regnskab og beskrivelser, som må findes på stedet. Ganske vist siges det, at det blev kørt i søen i sin tid, men det kunne da vel ingen finde på? Så måske skulle man tage op til stedet til sommer og gøre nok et forsøg på at finde det. Så får man noget at se til.

Vinderup Avis får selvfølgelig førsteret med hensyn til trykning.

Grenaa i marts 2000

P. K. Poulsen